„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, а уторком на по табака.

ЦЕНА ЈЕ
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — к.
на по године . . . . . 7 ф. — к.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 к.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 к.

За Србију
на годину 32 дин., на по године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте сваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Ст. Јеротића, главна улица.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 130. У НОВОМ САДУ У УТОРАК 23. АВГУСТА 1894. ГОДИНА XXIX.

ЗЕМАЉСКА ИЗЛОЖБА У ЛАВОВУ.

Пре три године приредили су Чеси прекрасну изложбу у својој дивној престоници Златном Прагу. На ту изложбу поврвио је сав образовани свет, да се диви културној снази чешкога народа у пркос свима сметњама, што му се стављају. Сав словенски свет похитао је браћи својој у госте и Чеси су их раширеним рукама дочекивали и гостили их правом словенском гостољубивошћу. Златни Праг био је тада стециште свих Словена, на свим језицима словенским орила се прашким улицама она значајна словенска песма: „Ај Словени, јоште живи реч ваших дедова!“ — Успех изложбе био је огроман у материјалном погледу — што је јединствен случај у историји изложаба, — а морални успех наткрилио је наде све.

Непријатељи словенски, а особито чешки пуцали су од једа и пакости, јер они увек мисле, да је божје провиђење њих одредило, да буду вође свима у култури и да они тога патента ником не дају.

Ове године приредили су Пољаци изложбу у Лавову и већ сам тај чин карактеристичан је. Пољаци су својом несретном судбом побудили милосрђе у осталих народа, а осим тога сиромаштину Галиције знали су Пољаци врло вешто употребити у своју корист. У свакогодишњем прорачуну државном била је ставка о пасивности Галиције и они су на рачун осталих провинција добијали грдне суме, а наши н. пр. сиромашни Далматинци пате се по целом свету да зараде себи хлеб насушни и ником не пада ни на ум, да се заузме да се оној сиротињи олакша, горка судбина. — Када је дакле такова сиротиња у Галицији, да није кадра земља ни да издржава себе — шта се ту онда има изложити?

А онда друго нешто. Баш као што је оно пре коју годину загребачка земаљска изложба неким чудом добила назив званичан „Хрватска народна изложба“, — а за оно неколико стотина хиљада Срба ником ни у фрштец! — тако је земаљска изложба у Галицији добила чист пољски карактер, премда у Галицији живи око три милијуна Руса, или како се каже Рутена. А то је већ један јаки разлог, који одбија праве словенске родољубе од посете те изложбе.

О прашкој изложби цело Словенство је пуним устима говорило, а о овој лавовској скоро се у словенској штампи и не говори, и то као да је мало заболело Пољаке, али нека се ништа не чуде томе! Њихова гадна, себична несловенска политика узрок је том, јер њихова изложба је постала по речима највећег душмана словенског „Нове Слободне Пресе“ врзино коло коалираних партија, — дакле ето за кога је изложба приређена.

Понајпре су дошли били посланици коалиције, а зна се, ко игра главну улогу у коалицији: немачка левица, и ту је онда било братимљење с Немцима, држали се ваносни говори, грлило се и љубило, а на словенску браћу није се ни помишљало. Тек када ови одоше сетише се да има и неке словенске браће па им се бајаги на жао учини. Али редове словенских првака заменуше мађарски министри. Пољаци их дочекаше раширеним рукама, приредише господарске гозбе и ту се здравило до миле воље, напијало и потврђивало пољско-мађарско пријатељство. А знају ли Пољаци, да ти исти мађарски министри један цео огранак великог словенског племена и један знатан део другог једног словенског огранка ужасно угњетавају? Затварају им школе, силом им натерују свој, њима сасвим стран језик, државне тавнице пуне њиховим првим родољубима, спремају злосретне црквене реформе и тим им последње и најтеже ударце задају. Истисли су нас из државног сабора и наш глас не може више да се чује на меродавном месту. Знају ли Пољаци за све то!? Знају да богме, али се чине глуви, да их рођена савест не угуши, јер они то исто чине код куће своје с другим једним словенским народом.

Када су дошли Мађари, тад је тек настало весеље неописано! На срамоту целом Словенству углављено је пријатељство пољско-мађарско! а против кога? — против других Словена, — против Русије! Грлило се и љубило, мађарски чардаш и мазурка наизменце се играле; Мађари са уфитиљеним брковима певали су чистим словенским нагласком: „Јешче Пољска ње згинула“, а Пољаци опет ваљда „Talpra Magyar“.

А да буде драма потпунија, изложена је велика историјска слика, која представља битку код Реклавица, где су пољски усташи под водством Костијушка потукли здружену војску руско-пруску. А то је баш требало изоставити, јер никакве користи од тога. Жалимо да је дотле морало доћи, да нестане Пољске, али не треба заборавити, да су у првом реду Пољаци сами криви тој својој несрећи, а нарочито њихова горда „шљахта“, која како онда тако ни данас није имала љубави за свој народ и своју отаџбину, већ је само своје интересе имала пред очима. А не мање су криви баш они, с којима се Пољаци данас братиме, Немци, који ено не дају ни у основне пољске школе у Пруској Пољској, пољскога језика, — па онда још неко трећи, који је увек тако вребао згодне прилике и завршене одношаје које је и сам завршивао — да за себе извуче користи и да се прошири на туђ рачун.

Али то Пољаци не виде. Њима је у свему крива Русија и здружили би се с црним ђаволом само да се освете и напакосте Русији. Они су заборавили, да су Словени, да има још словенских народа, којима они љуто шкоде својом несретном политиком, — па се онда још љуте, ако падну онако оштре речи на њих и онако страшан прекор, као н. пр. у прошлом заседању бечког царевинског већа од дра Грегера, да њихова политика није до душе поштена, али практична.

Они плачу, како тобоже руска влада угњетава Пољаке и не да им да се у свом народном духу развијају. Све када би то и била истина, онда опет долази једно велико питање: А како Пољаци поступају са она три милона Русина у Галицији? Угњетавају их душмански. Вештачки систем дао је сву власт у руке Пољацима и они тек незнатне мрвице Русима дају. Тако би се само дало разумети пријатељство немачко-мађарско-пољско, да је ту господство споразумно подељено: Немци да господаре над Чесима и Словенцима, Пољаци над Русима, а Мађари над Србима и Словацима. Отуда оно грлење, они ваносни говори. А када је тако, онда нека се не чуде Пољаци, да их словенски народи избегавају и докле год се они буду братимили са највећим непријатељима словенским, дотле немају права да рачунају на словенску браћу.

—т—

Поглед по свету.

— Болест париског грофа. Болест грофа од Париза Људевита Орлеанског иде све на горе тако да су доктори одрекли сваку наду на живот грофа. Од сата на сат све је слабији и слабији. Јуче се пречестио и опростио од своје породице.

— Цанковљев повратак у Бугарску. Бугарска влада није никако вољна да пусти Цанкова у земљу, шта више боји се да овај силом не покуша, те се за то обратила молбом на српске и турске власти, да спрече, ако би Цанков покушао преко њихових граница да уђе у Бугарску.

— Рат између Кине и Јапана. Кинеска морнарица добила је заповест, да нападне на Јапанце. И јапанска се флота кренула већ и са 14 ратних лађа напала је пристаниште Порт-Артур.

— Пут краља Александра. Из Србије јављају да је пут краља Александра у посету немачком царском двору у Берлин, већ утврђен чин. Путовање ће свакако бити око средине октобра.

ПРЕД ПОЗОРИШНУ СКУПШТИНУ.

Да би се видело како и други наши листови мисле о нашем позоришту, доносимо овај чланак из кикиндског „Банаћанина“:

У овоме листу је већ јављено, да ће се 25. августа о. г. одржати позоришна скупштина. И опет ће се неколико часова претресати овај наш завод, па ће онда и опет ићи све по старом. Љубимцима ће се повисити плате, мрзама ће се дати укор, или ће се опоменути, па ће за ову годину бити послови обављени. Они који тамо ведре и облаче разиђе се мирно својим кућама, у пуном уверењу, да су обавили велико дело. Тако то иде већ годинама, па ће тако бити и ове године, а тако ће то ићи све дотле, док код нас буду владале прилике, које данас владају. А позориште? Е, па оно ће и даље опадати док напослетку и не пропадне!

Ми знамо да смо овим изустили велику реч, али, на жалост, тако је, па с тога и ми не можемо друкчије. Тај завод све то већма опада с тога, што у народу хладни љубав наспрам њега, те све мање и мање на њега жртвује. А љубав наспрам њега хладни с тога, што се тај завод све то већма силази са своје висине, те се одаје страначким валима, који ће га напослетку и прогутати. Поред тога представници тога нашег просветног завода све већма заборављају своје дужности на спрам самог завода, на спрам народа, и на спрам оне узвишене богиње, којој они треба да послуже. С тога и бива тако одвратних призора, да већ горих не може бити, те народ мора све то да с гнушањем посматра. Па да ли ко за то хаје? На то питање је најбољи одговор, догађај у Ст. Бечеју и поступак позоришне управе. Тамо један глумац управо хајдучки напада другог, а управа казни оба подједнако, и после кривцу даје још допуст да се лечи, место да му је за навек показала пут из овог српског завода.

Но ми овај пример наведосмо тек онако мимогред, тек да своју тврдњу потврдимо ма само и са једним примером. Даље о томе не ћемо говорити, јер нам није намера да пишемо кронику шкандала српског народног позоришта. Ми овом приликом хо-

ПОДЛИСТАК.

МОЈЕ ПУТОВАЊЕ НА ВАШАР.

Из финских новела Пјетарија Пјеверинте. *)

Ја и моја жена бесмо прегли свом снагом и марљивошћу, да се одржимо и да мало унапредимо наше мало газдинство. Моја се жена забављала ручним радом, колико је доспевала и преко зиме тако је била вредна, да је једва нешто спавала. Ма да смо већ имали једног, с којим је већи део времена морала пробављати, опет није никако свој рад прекидала. Али је тим мање спавала. Колико сам је пута посматрао с пуно сажаљења, видећи, како се уморена од силног напора и посла преко дан, бацила на постељу и за часак заспала, па ипак се, чим је дете дало гласа од себе, пробудила и забављала око маленог створења, које јој неизмерно мило и драго беше. Па кад би дете умирила, опет би легла у постељу и заспала као птица на грани, за који тренутак да отпочине и одмори утрођено тело.

Колико издржљивости! Колико пожртвовања! Зар се може љубав и пожртвовање једне супруге довољно оценити? Може ли једно дете, кад одрасте довољно ценити љубав, коју му мајка дарује, оскудевања и патње, које је ради њега поднела? Колико пута ме је срце заболело, гледајући, како је клонула од силнога умора, тада сам осетио да сам дужан, ако је нужно и живот жртвовати за њу.

Моја је жена за овај мах имала више посла но обично, јер је ткала сукно, да га однесем после на вашар и продам. Много је што шта трелало зановити у нашој кући и с тога је чувала што год се може уштедити.

Преко зиме је она више комада разна сукна откала. И то је сад лежало као плод њеног труда.

Од како сам купио први сахат, од то доба сам постао опрезан човек. То ми је отворило очи и научило ме посматрати свет мало друкчије но доселе.

Ја од природе безазлен и правдољубив мислио сам, да су сви људи добри и поштени, као што би то и требало да буде. А сад сам на против држао, да је врло ретко наћи заиста честите људе, а врло често се налазе људи себичњаци и варалице. На свашта сам врло пазио и био опрезан, да ме нико ни у великом ни у малом не превари. Ја сам постао врло опрезан и искусан, па то су и други људи говорили да сам таки. Но дакле! Као што је било закључено, ја одем на вашар, да продам сукно. Одвезао сам се са једним суседом.

Кад сам дошао у град, упутише ме неком трговцу са хаљинама, који као што веле, најбоље плаћа. Ја ти дакле с мојим сукном управо к њему. Кад сам тамо отишао, нађем на вашару велику неку дашчару и у њој седи средовечан дебео човек, у руци држи риф. Имао је лице округло, обријано и пуно, два образа као две циповке, а на среди лица дизао се мален кромпираст нос, чудновата изгледа. Имао је врло раширене ноздрве, у које непрестано трпаше бурмута, хаљине су му биле прљаве, отрцане, маслене, да се све сјајиле, могао би се у њима огледати.

„Хеј, пријашко! Од' овамо младићу, дај да видимо то твоје сукно, па да се прави пазар!“ викао је из далека, машући рифом.

Ја одох дакле њему. За час смо се угодили за цену, јер сукно — беше добро и допало му се.

Поче мерити први дењак. Али је тако мерио, да је дењак сукна три рифа мање износио него што је у ствари било.

Сваки добро познаје свој труд и муку, па тако сам и ја на цол знао, колико је рифи у том дењку па наравски нисам био задовољан са таким начином мерења, већ му одмах кажем, да је он три рифа мање одмерио.

„Шта, ви мислите, да ја данас први пут мерим сукно?“ рече он срдито и погледа ми накосно у очи.

„Не, то ја не кажем! Само то мислим, да сте ви мање измерили, него што у ствари има!“ Одговорим му ја.

„Нико не мери поштеније него ја!“ рече, „то може свако видети.“

И с тим погледа око себе, као не били они људи около то потврдили. „Па то ћемо одмах видети,“ рекох ја, и узмем му риф из руке и почнем сукно по ново премеравати. И заиста је било три рифа више него кад је он мерио.

Сви су људи около потврдили, да сам ја добро измерио. Али сад се мој трговац зло разгоропади, није хтео ни да чује за сукно. Он удари рифом по једном дењку сукна, које беше иза њега и стаде ме частити изобилно псовкама и грдњама, а није био оскудан у томе. Ја нисам ни половину чуо, па и не могу поновити, шта је све натоварио на мене. Ђаво би га знао, одкуд му све те псовке! Са чуђењем сам посматрао његово лице, које је сад још надувеније било него пре, а његов кромпир-нос још се већма истицао у својој красоти: тамна бакарна боја прелила му се преко надутих образа — и ја сам нехотице рачунао у себи, колико ли је рифи сукна — за свога века, тај страшни човек од муштерија украо. Ја ти узмем моје сукно на рамена, па одем, а онај оста за мном грдећи и псујући.

На скоро наиђем на купца, који беше поштенији и с тим се добро угодим за цену и меру. Он је купио сво сукно од мене, добио сам у свему 10 рубаља. Ја сам мислио, да сам сад доиста богат човек, јер сам имао новаца, да ваздан потребних ствари накупујем. Осећао

*) Пјетари Пејверинта, фински књижевник рођен је 18. септ. 1827. од родитеља надничара, који имађаху четворо деце. Пјетари беше најстарији и кад родитељи оболеше сав терет спаде на њега. Већ у десетој години својој сам заслуживаше хлеб. После је постао црквени певац. Г. 1882. изабран је за заступника ратарског сталежа у земаљски сабор фински. — Пејверинта је потпуно самоук, који није ни видео школе. Као већ зрео човек почео је писати. 1867. год. једном, кад је у јесен орао њиву, пало му је на памет, да пише књиге и то је заиста учинио. Он је најзнатнији књижевник свога народа. Особити је мајстор у цртању карактера. Ове финске новеле већ ради своје оригиналности заслужују, да их изнесемо пред наше читаоце. — Првом приликом ћемо наставити. Пр. прев.

ћемо да упозоримо наш народ на опадање нашег народног позоришта и да видимо за што то бива.

Ко је у последње време пратио извештаје наше позоришне дружине, тај се могао осведочити, да се непрестано дефицити гомилају. Шта више, сада има дефицита и у оним опћинама где нигда није било (Сентомаш и Сомбор). Осим тога многе наше опћине не ће више позориште ни да приме, те се с тога кубури, а богме и време пропушта. Сваки пак таки изгубљен тренутак је чиста штета, јер се све то плаћа, а овамо се ништа не зарађује. Дакле у два правца се материјално опада, и то прво: што су дефицити све чешћи и све већи, а друго: што су све ређе опћине, које позориште примају, бар вољно, те се тако штета гомила. И ми можемо слободно казати, да ће овај наш завод све то већма материјално пропадати, ако ствар овако и даље пође.

Наравно, то се тако не опажа, јер се та штета подмирује из готовог из позоришног фонда. То се лепо учини, па онда ником ништа, јер за бога новац је ту, па на што се онда бринути. И збиља ко ову ствар добро проучи, тај тек онда види, како су грдно лакомислени они, који у нашем позоришту ведре и облаче. Та исцрпи се и студенац, па се исцрпи богме и најпунија благајница, ако се непрестано одузима и ако се ништа не домеће. Па тако ће се једном исцрпити и позоришна благајница, па шта ће бити онда? Е, па онда не ће бити позоришног фонда, те се не ће моћи подмиривати годишњи дефицити, али онда, наравно, не ће моћи бити ни српског народног позоришта. Оно ће само себе појести и народ ће отуда имати две штете, јер прво не ће имати тог свог завода, а друго не ће имати ни новца. Овако, сада још да се позориште распусти, па би народу остала још која хиљадица с којом би народ покрпио многу своју просветну потребу. А да ће ствар до прелома доћи, то ће сваки признати, коме су прилике нашег позоришта познате. Дакако то је питање времена, што се може узети у обзир, јер догодило се то пре и после тек се догодити мора.

Па за што је то тако? За што то наш народ све то већма хладни на спрам тога завода, те не ће на њега више ни да троши. А народ на спрам тога завода хладни с тога, што он више не врши своју узвишену мисију у оној мери у којој би према нашим потребама и према духу времена требало. Наравно, позориште треба да је народна школа у којој ће народ очигледно видети своју прошлост, у којој ће очигледно видети све народне и човечанске врлине. Оно треба да упозна народ са његовом прошлошћу, да га окити свима народним и човечанским врлинама. Па с тога оно мора бити потпуно завод за вештину и просвету и никако се не сме спуштати са тих висина, јер ако то буде, као што је, на жалост, код нас, то је одмах промашило своју цел. У томе случају одмах више није храм вештине и просвете, што народ одмах осети, те му полако леђа окреће.

Један научењак је казао: „Кажи ми какви су учитељи, па да ти кажем какве су ти школе". Ово истина се може потпуно приметити и на наше српско народно позориште. Само ће онда овако гласити: „Кажи ми каква је позоришна управа, и какви су позоришни чланови, па да ти кажем какво је и само позориште". Па каква је позоришна управа? На то ће се тек онда правилно одговорити, ако видимо ко сачињава ту управу. Управу сачињава позоришна скупштина, позоришни управни одбор и сама позоришна управа у ужем смислу. Скупштина је господар позоришта, која заповеда свима осталим органима, управни одбор води административну и финанцијску страну народног позоришта, а позоришна управа у ужем смислу води позоришну дисциплину и драматургију. У скупштини има већину једна странка, која све и ради онако како ишту странчарске користи. Тако поставља управни одбор, позоришну управу, а ови после том истом мером мере у своме раду. И с тога се све то већма шири јаз између позоришта и оних људи, који не мисле тако, као што мисле они људи, који данас позориште сматрају као своју својину. С тога и опет велимо, да ће доћи до прелома, али онда ти људи треба да понесу и сву одговорност.

Све ово знају и чланови нашег народног позоришта, па онда и они тако исто чине. Знају они да ономе не ће ништа бити, који зна боље ружити оца радикалског, па тако и раде. Лепо браћа праве шкандале, туку се, свађају и т. д., па онда траже прилику да се мало излармају против радикала и тим је све учињено. Тамо они у Новом Саду смешкају се, те тако сам завод иде све више и више у натраг, јер богме не ће нико бити луд да својим новцем потпомаже оне људе, који га јавно руже за то, што имају своје уверење. И док ти јунаци тако чине по улицама и гостионицама, дотле су на даскама обичне муле, које живе по ономе: „Лези лебу да те јем".

Но осим свега има још једна врло грдна мана, која наше народно позориште подгриза. На име, у нашем позоришту нема никакве школе, па онда нема ни глумачког подмлатка. Старији чланови су још на свом месту, али су они то све учинили својим трудом. Млађима се не да прилика да се својим трудом извежбају, а поред тога немају никакве школе. И тако, кад они старији изумру или изнемогу позориште се мора затворити, или ћемо имати народију позоришта. Не ће имати ко изнемогле чланове ни заменути, а камо ли их надмашити и позоришну ствар још унапредити. Свакако, и ми знамо да се код нас не може установити онака школа каква је код других народа, али бар би се могло учинити оно, што управа чини и код других позоришта. Па ако и то већ не иде, онда би се могло настојати, да се бар улоге науче. Међу тим код нас ни тога нема, јер се управа ни за то не брине. Наш позоришни управитељ је прост позоришни проводација, и ништа више. Он иде од места до места па проводацира да позоришну дружину приме и то му је сав посао. Хоће ли пак дружина што научити и како, то је за њега споредна ствар. А тамо где нема науке нема ни успеха, а где овога нема, нема ни љубави за саму ствар.

Ово су у у главном мане нашег позоришта, које их требало да увиде и они, који данас у позоришту ведре и облаче, па би требало да их отклоне, иначе ће доћи време, кад ће се причати, да је било српског народног позоришта.

Просвета.

Наши календари.

Још који дан, па ће широм Српства да полете разни календари, бар што се броја тиче. Јер заиста, ми имамо сваке године око којекаквих 25 календара. Но можемо слободно рећи да ни половица од тих не врши како треба ону задаћу коју би морала вршити народна књига. Већ смо научени да нам највише српских календара и календарчића дође из Новог Сада. Та отуд ће се скоро подићи „читави легијони" „Орлова", „Ласти", „Царића", „Сокола" — (па можда још дочекамо и „Јастребова" и „Врабаца") па „Црногораца", „Бошњака", „Бачвана" — и бог те пита каквих све не.

Календар је књига која је у народу ваљда најбоље позната, и која у народ највише приступа има. Има календара, којих се издавачи и уредници не труде да народу у разговјетном штилу пруже праве душевне хране, и да бар у неколико попуне ону празнину коју у знању осјећа, — већ им при издавању такових лебди само себични материјализам и трговачки пазар пред очима, а такав поступак је не само неродољубив, већ и на штету других корисних и ваљаних издања. То се зове „шпекулација" — а такове има на жалост и код нас доста. Или зар није заиста овогодишњи календар „Свети Сава" кога је издала књижара „Кугли и Дајч" у Загребу плод пљаве конкуренције и гадне шпекулације хрватско-чивутске, против једног од најбољих календара српских. Шовинистичким духовима не би по ћуди да један нови календар као што је „Србобран" одмах у почетку тако популаран постане, те наумише да под именом „Свети Сава" штампају календар препун којекаквих бесмислица и граматичких погрешака те да тиме зар сузбију прођу једне скроз и скроз народне књиге. Но с тиме не успјеше, већ се обрукаше, а бруку су канда у напријед предвиђели јер се делија уредник и не потписа на ремек-дјелу своме — а боме није се ништа ни имао. Истина да га је по негђе неуки свијет и куповао видећи ћирилицом штампану књигу, а и не слутећи да би још и у томе какве преваре могао бити. Жали боже да су свето име Савино употријебили за гадни смијер свој, но ваљда су се држали оне „у борби не бирај средства" и мислили су ваљда да је са тиме публику лако задобити. „Док паметан и поштен дио српске и хрватске журналистике не развија оваке делије са књижевног поља — дотле се не може утрти пута нашем заједничком и братском споразуму" — рекао је један српски критичар пред 12 година у „Српским Илустрованим Новинама". Толико о томе. А сад ћемо примјетити да ни Браћа Поповићи не чине баш велике услуге српској књижевности са оном својом „системом погријаног купуса" — т. ј. штампањем оних многобројних ситних календара у којима се уз календарски дио налазе прилијепљене старе непродате пјесме, приче и т. д. До душе није то баш врло рђаво јер се ту највише налазе придодате наше народне пјесме, али се тиме ипак штете наноси важној календарској књижевности у нас. Календар тек онда својој важној задаћи потпуно одговара, ако му уредник познаје народне потребе те читаоцу пружи у приступачном облику зрна из свију грана науке, ако је уређен лаким и за свакога разумљивим стилом, једном ријечи ако је скроз и скроз у народном духу написан.

Од свију српских календара најстарији је „Ружица" — која већ преко шездесет година излази — но која спада међу мање календаре и која је само једно књижарско издање а не одликује се баш бог зна каквом садржином. Други је четрдесет и четир-годишњи остарјели пријатељ народа „Годишњак" кога уређује проф. Андрија М. Матић у Нов. Саду. Врло добро је српском свијету познат и „Орао" који већ 18 година слијеће у српске домове доносећи им из почетка ваљане поуке и корисне забаве — но који је већ канда све од свога угледа изгубио од када је и он прешао у Чивутске руке. Како ми Срби данас на жалост немамо илустрованих листова и часописа — то су нам онда календари добро дошли — који су илустровани, да нам барем једном у години донесу ликове наших великана и књижевника, слике разних крајева, знаменитих догађаја у Српству, и т. д. А не може се порећи да се око избора илустрација доста труде, само да би се увијек и на техничку израду слика пазило.

Осим наведених почео је и у Загребу, год. 1892. излазити „Србобран" — а год. 1894. у Мостару „Перетљанин", оба илустрована. Ова два календара су заиста покренути из чистог српског родољубља јер им се потреба осећала. У троједници га до тад не имасмо никаквога, а у Босни и Херцеговини гдје су сви српски лист ви скоро забрањени, и гдје се чак ни издавање дјечијега листа не дозвољава — лако је појмити колико вриједи „Перетљанин".

О њему је већ било говора у „Бос. Вили" па зато ћу о њему само то рећи да му уредник треба да боље садржину распореди, а могао би од оноликe „забаве" — нешто и изоставити па уступити мјеста другим ваљаним чланцима, а у томе би се могао на „Србобран" угледати. „Србобран" је прави народни календар, у коме су у слици и ријечи сви крајеви Српства заступљени, и то тако вјешто да му вриједни уредник сваку хвалу заслужује. Поред осталих донијо је ове године и лик Србина муслимана Мехмед еф. Спахића, великога словена Масарика и других великана. Назнаменитији су у њему радови самога уредника као „Двије сузе" (1893.) апотеоза проти-Шораку; „Грађанска Буквица", „Повјесница Срба" „Заборављена капљица Српства" и многи други. Није ми намјера писати критику, но ово узгред споменух јер га бројим међу прве и најродољубивије календаре наше. Поштовани приказивач „Перетљанина" у 6 броју „Бос. Виле" од ове године напоменуо је како би било корисно кад би „Матица Српска" годишње међу Коњевићевима „Књигама за народ" и један ваљан народни календар пружила народу, а о важности таковога показао је примјер хрватску „Danicu." Ту се потпуно с њиме слажем и заиста крајње је вријеме да нам се „Матица" тргне из мртвила, и да једном већ и меда окусимо из те кошнице наше, — а не да и на даље оне пчеле у њој, т. ј. матичари — остану сами „трутови," како их је још неумрли наш Бранко назвао.

Календари из Србије слабо допиру до нас те о њима немамо ништа ни рећи. Знам само то да су и они лани добили приновак и то „Смиљевац" — за кога приказивач у „Стражилову" — рече да је добар. Хвале вриједно је и „Српско Пољопривредно Друштво" у Београду, које такођер велику пажњу посвећује своме „Пољопривредном Календару."

Каже се; „што је сат у џепу, то је у кући календар." Па како се календари не купују само ради у њему поређаних дана и светаца, већ се пази на осталу садржину његову, и како ће ево почети календарска „сезона" — то написах ово неколико редака са жељом да нам календари буду што бољи и кориснији, а српска читалачка публика нека пази при куповању да узме ваљану и праву српску књигу, а не какав год производ трговачкога пазара.

А. В. Дурман-Јаворањски.

СВИМА ПРИЈАТЕЉИМА
СРПСКОГ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА.

Да би се рад на самој овогодишњој скупштини „друштва за српско народно позориште" олакшао и припремио, позивају се овим сви искрени пријатељи српског народног позоришта без разлике, да би имали доброту искупити се на конференцију, која ће се дан пре у среду 24. августа о. г. у малој дворани гостионице код „Јелисавете" у 8 сахати у вече одржати.

Како ће се на овогодишњој скупштини управо о опстанку те наше просветне установе решавати, то не сумњамо, да ће чланови сматрати за своју дужност, да у што већем броју на овај претходни договор похитају.

Нови Сад, 22. августа 1894.

Више чланова
дружине за српско народно позориште.

Вести из места и са стране.

Избор пароха. У уторак био је избор пароха у Молу, којом приликом је Иван Тешић добио 23, а Душан Јосимовић 52, дакле више од две трећине гласова.

Погубљен свештеник. У Паризу а и по читавој европској штампи говорило се о капелану Брино, који је свога свештеника убио. Он је осуђен на смрт, но извршење казне се нешто отегло и већ се почело говорити да ће га председоик републике француске, а на заузимање папе, помиловати. Но ти гласови нису били истинити, јар је Брино јуче у јутру погубљен у вароши Лавал. У вароши је владало велико огорчење. Свет се непрестано купио пред затвором и викао: смрт убици. Када се пронео глас да долази џелат Дајблер са својим „алатом" искупило се на станици неколико хиљада људи, који са силним одушевљењем дочекаше господина џелата. Могло се скупити до 25.000 људи, који су непрестано викали: „смрт убици у мантији" а све је то Брино чуо у својој собици. Кад су ушли к њему и рекли му, да је милост председник одбио, стојао је Брино неколико тренутака блед и непомичан. Но на брзо добије присутност духа и одмереним корацима упути се у капелу где се исповедио и онда се предао џелату да га спреми за последњи пут, у последњим тренутцима — рекао је Брино да је невин. — Вредно је споменути, да је године 1793. на овом истом месту 20 свештеника погубљено.

Официр међ облацима. У Бечу се догодила ова несрећа. При војничким вежбама са ваздушним лоптама (луфтбалонима) отела се једна лопта, на којој је био само један официр, те се муњевитом брзином диже у висину и на брзо је нестаде испред очију војника. Несрећа је у толико већа што на балону нема ни труни хране и што је официр потпуно невешт у управљању балона. На све стране су послати телеграми али се до данас још ништа није дознало за сиротог официра, који се ваљда шета међ облацима — ако је још жив. Као што јављају ухваћен је луфтбалон у једној шуми на босанско-хрватској граници, која је далеко од места где се балон отео 400 километара. Официр је остао жив и здрав само је један пун дан гладовао.

Ко је кога преварио! Наишао ђаво на ђавола — Чивут на Цигана; погађају се за једног коња док се најпосле не погодише за једну десетицу. Чива Циги банку, Цига Чиви коња, па хајд свак на своју страну. Видео то један пријатељ Соломун жао га би да његов пријатељ купи за 10 фор. тако лепог коња, па рече Циги: Море Циго јеси ли луд да даш тако лепог коња за 10 фор.? ћути куме зар не видиш да је шантав. Оде Соломун Чиви и рече: Где би ти дао за шантаво кљусе 10 фор.? Окај бре, вели Чива није он шантав већ хрђаво поткован, видим ја то. Опет Соломун Циги: Не знаш ти Циго, није он шантав, већ хрђаво поткован. Знам ја куме, знам, зато сам га и потковао хрђаво, што је шантав, па да се ко превари и помисли да само зато шанта што није добро поткован. Трч' Соломун Чиви и исприча му шта је и зашто је коњ тако поткован. Ни бриге те пријатељу, кожа бар вреди 5 фор., а моја је десетица била фалична. Када Соломун то чу оде Циги па му исприча. Насмеши се Цига и рече: Лакше је, куме са лажном банком проћи, него са украденим коњем — ја сам тог коња украо, па само кад сам га се опростио. Е које кога преварио?

сам двоструко осећај захвалности према својој жени, јер сам знао, да је то њена заслуга, што сам сад тако богат. Пред очима ми је лебдила слика неуморне вредноће, напора и неспавања, док је све ово извршила.

Почео сам куповати за кућевне потребе. Пре свега одем неком трговцу са сухим рибама, јер тако смо решили код куће, да купим свежањ сувих, сланих риба.

Трговац је имао множину не отворених свежњева суве рибе и казао ми, да изаберем, који год хоћу. Сваки жели, да себи изабере најбоље, па и ја тако, по што нисам могао поједине рибе бирати, гледао сам, да одаберем понајзамашнији свежањ риба. Ја сам у руци мерко свежањ за свежњем и тражио понајтежи. На скоро сам нашао на један свежањ, који ми се чинио леп и тежак и по што сам све још један пут прегледао, нисам нашао ни један, који би се могао с овим испоредити. Споразумели смо се у погледу цене, ја узмем купљени свежањ и задовољан с пазаром кренем се у свој стан.

Кад сам дошао у улицу, где сам становао, да уђем у капију мога стана, четир човека стоје и гледе коња, кога је један од њих о улару држао, и тако је изгледало, да су већ у велико у погодби.

Кад сам им ближе пришао, оде онај на коњу својим путем, а остали остадоше гледајући за њим. Један између њих узе паклу карата из џепа и стаде ми пред очима махати њима.

„То је рђава књига, што је ти имаш!" рекох му пролазећи мимо њега.

„Одакле си ти млади човече? Чини ми се, да си добар, ваљан дечко," рече онај с картама, улагујући се.

„Ја сам са свим обичан човек," одговорих му на то.

„Није могуће! Ретко су тако кршни момци као ти," рече и додаде: „Ти кажеш, да је ово рђава књига, али да ви'ш, вараш се. То ми је тек забаве ради, хоћеш, да ти покажем неколико вештина, ради весеља и забаве? питаше он и диже карте у вис.

„Ја не ћу да играм карата," рекох му уплашено и хтедох поћи даље.

„Ах мани човече, није о том ни разговор! По лицу ти се познаје, да ниси картација. Ја сам ти само хтео показати неке вештине, рече смејући се.

„Немам ја новаца, да и на тако што избацујем," одговорих му.

„Новаца? Шта ти мислиш, да ја за то новаца узимам! Ајак! Какав би ја човек био, кад би и за тако што узимао новаца! Не! ја сам ти само хтео показати неке вештине, да се прекрати време! А о новцу није ту било ни дивана."

Тако је он говорио и предамном стојећи махао рукама, да нисам могао даље од њега.

(Свршиће се.)

Власник Славко Свет. Милетић. За уредништво одговара: Милан Поповић. Српска штампарија дра Свет. Милетића у Новом Саду.